

Llum d'agost

Quan tenia dotze anys, el seu pare i la seva mare es van morir tots dos un mateix estiu

William Faulkner (25 de setembre de 1897, New Albany - 6 de juliol de 1962, Byhalia) va rebre el Nobel de literatura el 1949. Abans va escriure novel·les com *Llum d'agost* (<https://www.edicions1984.cat/cataleg/llum-dagost/>), publicada per Edicions de 1984. En llegim l'arrencada.

Foto: Catorze

Asseguda al voral del camí, mentre contempla el carro que enfila turó amunt cap allà on és ella, la Lena pensa: «Des d'Alabama, he vingut fins aquí: una santa tirada. Tot el camí a peu des d'Alabama, he fet. Una tirada de por, i tant». I per dintre rumia: *No fa ni un mes que vaig marxar i ja sóc a Mississipi, més lluny de casa que mai. Des dels dotze anys que no havia estat mai tan lluny de la serradora d'en Doane.*

A la serradora d'en Doane tampoc hi havia estat mai fins que se li van morir el pare i la mare, tot i que vuit o deu vegades l'any, el dissabte, pujava al carro i anava a ciutat, amb un vestidet de confecció comprat per correu i descalça, els peus plans a la plataforma del carro i les sabates embolicades en un tros de paper sobre el pescant al seu costat. No es calçava fins que el carro era a les portes de la ciutat. Quan es va fer gran, demanava al pare que aturés el carro als

afores, i llavors en baixava i acabava de fer el camí a peu. No va dir mai a son pare per què s'estimava més entrar a la ciutat caminant i no pas dalt del carro. L'home s'afigurava que devia ser perquè els carrers eren rasos, perquè hi havia voreres. Però ella ho feia perquè estava convençuda que qui la veiés i se la creués pel carrer donaria per fet que ella també vivia a la ciutat.

Quan tenia dotze anys, el seu pare i la seva mare es van morir tots dos un mateix estiu en una cabana de fusta de tres peces i un rebedor i finestres sense mosquitera, en una habitació amb un únic llum d'oli borinotejat de cuques i insectes infinits i amb el terra de fusta brunyida com plata vella de tants peus nus que l'havien trepitjat. Era la més petita dels fills que els quedaven vius. La mare es va morir primer. Li va dir: «Cuida el papa». La Lena se'n va cuidar. Aleshores, un dia el pare li va dir: «Ara t'estaràs a la serradora d'en Doane amb en McKinley. Vés-te preparant. Quan arribi a buscar-te ho has de tenir tot a punt». I llavors es va morir. En McKinley, el seu germà, va arribar dalt d'un carro. Un dia a la tarda van enterrar el pare en una arbreda que hi havia al darrere d'una església rural, amb un tauló de pi per làpida. L'endemà al matí la Lena va marxar per sempre -tot i que pot ser que llavors ella no en fos conscient-, enfilada amb en McKinley dalt del carro que els va dur a la serradora d'en Doane. Aquell carro no era d'en McKinley; l'hi havien deixat i ell havia promès que el tornaria abans del capvespre.

El germà treballava a la serradora. Tots els homes del poble treballaven a la serradora o per a la serradora. Allà tot era serrar pins. Feia set anys que l'havien posat en marxa, i amb set anys més de tala acabarien destruint tot l'arbrat que tenien a l'abast. Llavors carregarien en vagons de mercaderies una part de la maquinària i la majoria dels homes que la feien anar i que vivien de la serradora i per a la serradora, i els traslladarien a una altra banda. Però l'altra part de la maquinària es quedaria allà on era, perquè les peces que els faltessin sempre les podien comprar amb la línia de crèdit subvencionada: i per sempre deixarien allà aquell escampall de rodes descarnades d'engranatges immòbils despuntant entre els túmuls de runa i morterot i males herbes esbullades en una imatge profundament torbadora, i de calderes corroïdes alçant al cel amb el gest tossut les xemeneies rovellades, dejunes de fum, confoses i estupefactes sobre aquella terra purulenta de soques d'una desolació profunda i serena, terra erma, terra inculta que anirien esventrant de mica en mica tot d'escorrancs vermells, desbordats per les pluges llargues i lentes de la tardor i la fúria galopant dels equinoccis de primavera. I així el llogaret, que ni en les seves millors èpoques havia figurat als directors del servei postal, ni tan sols seria recordat pels quatre pollosos miserables que hi havien quedat, que a falta de ningú altre eren hereus d'aquell desori i que van acabar tirant-ne a terra els magatzems per cremar-los a les cuines i a l'hivern a les estufes.

Quan la Lena hi va arribar, en aquell llogaret hi devia haver cinc famílies, una via de ferrocarril i una estació, i un cop al dia un tren mixt que hi passava xerricant. El tren es podia fer parar amb una bandera vermella, però normalment sortia tot d'un plegat d'entre els turons arrasats ben bé com una aparició, gemegant com una ànima en pena, i travessava aquell nucli ínfim que no era ni poble, una perla perduda d'un collaret trencat. El germà tenia vint anys més que ella. Quan se'n va anar a viure amb ell, la Lena amb prou feines el recordava. Vivia en una casa de fusta sense pintar de quatre habitacions amb la seva dona, que el pes dels embarassos i les jornalades ja havien deixat esmalucada. Aquella cunyada es passava gairebé sis mesos l'any estirada al llit o convalescent. Durant aquestes èpoques, la Lena s'encarregava de les feines de la casa i dels altres nens. Al cap del temps diria entre si: «Devia ser per això que jo també en vaig tenir un tan aviat».

La Lena dormia en una mena de rafal adossat al darrere de la casa. Hi havia una finestra que va aprendre a obrir i tornar a tancar a les fosques sense fer gens de soroll, i això que en aquell rafal adossat al principi també hi dormia el seu nebot gran, i després els dos grans i encabat els tres fills grans de la casa. La primera vegada que va obrir aquella finestra, la Lena feia vuit anys que s'estava a casa el seu germà. Encara no l'havia obert una dotzena de vegades quan va descobrir que no l'hauria d'haver obert mai. I llavors va dir entre si: «Això és aquesta sort que tinc, ves».

La cunyada ho va explicar al germà. I aleshores el germà es va fixar que a la Lena li havien canviat

les formes, cosa que ja hauria d'haver vist temps enrere. Era un home sever. La sensibilitat i la delicadesa i la joventut (tot just tenia quaranta anys) i gairebé tota la resta -llevat d'una mena de fortalesa tenaç i desafortada i d'un orgull que era l'herència obscura de la seva sang- li havien fugit de dintre amb la suor de tants anys. Li va dir meuca. En va acusar l'home que tocava (en aquell llogaret hi havia menys solters, o en tot cas menys Casanoves d'encenalls, que famílies), però ella es va negar a admetre-ho, i això que el nano havia fugit sis mesos enrere. Tossuda, la Lena repetia: «Enviarà algú a buscar-me. Va dir que enviaria algú a buscar-me», irreductible, com una ovella, tirant d'aquella reserva de fidelitat pacient i immutable de què es refien i depenen els Lucas Burch de torn, encara que no tinguin cap intenció de ser-hi quan les circumstàncies els ho exigeixen. Al cap de dues setmanes, la Lena es va tornar a esquitllar per la finestra. Aquest cop se li va fer una mica més difícil. «Si en aquella època m'hagués costat tant, ara no em faria falta tornar-hi», va pensar. De fet, se'n podria haver anat per la porta, a plena llum del dia. Ningú l'hi hauria impedit. Potser n'era conscient i tot. Però va decidir fugir de nit, i per la finestra. Se'n va endur un vano de fulla de palma i un farcell meticulós fet amb un mocador de coloraines. Entre altres coses, hi duia trenta-cinc centaus en monedes de cinc i de deu centaus. Anava calçada amb uns sabatots que havien estat del seu germà i que ell li havia donat. A penes eren gaire portats, perquè a l'estiu tots anaven descalços. Així que va notar la terra del camí sota els peus, es va treure les sabates i va continuar traçant-les a la mà.

Ara fa gairebé un mes que va així. Amb aquestes quatre setmanes a l'esquena, la seva noció de la llunyania es concreta en un corredor plàcid pavimentat d'una fe serena i indefallent i poblat d'un seguit de gent amb cares i veus amables i anònimes: *¿Lucas Burch? No ho sé pas. No conec ningú d'aquests verals que se'n digui. ¿Aquest camí? Va cap a Pocahontas. Ves que no el trobis allà. Pot ser. Mira, aquest carro va en aquella direcció. Et pot portar un tros; i estesa darrere d'ella una successió llarga i monòtona de trànsits plàcids i immutables del dia a la nit i de la nit al dia, pels quals havia anat desfilant dalt d'una sèrie de carros idèntics i anònims de pas lent i reposat, una mena de cadena d'avatars de rodes que xerriquen i de muls orellamoixos, ben bé com una cosa que no para de moure's sense anar enlloc tot al voltant d'un vas clàssic.*

El carro continua turó amunt i se li va acostant. La Lena l'havia avançat un parell de quilòmetres enrere. Llavors el carro estava aturat al voral del camí, les mules adormides enganxades als tirants amb el cap apuntant en la direcció que ella seguia. La Lena l'havia vist de lluny, i també havia vist dos homes que s'estaven a la gatzoneta a la vora d'un graner passada la tanca. Havia donat una ullada al carro i encabat als homes: un únic cop d'ull ràpid però exhaustiu, innocent i absorbent. No s'hi havia aturat; pot molt ben ser que els homes ajupits més enllà de la tanca no s'haguessin adonat que la mossa els havia repassat, a ells i al carro. I la Lena tampoc havia tornat a girar la vista. Havia desaparegut caminant a poc a poc, les sabates descordades ballant-li als turmells, fins que, un parell de quilòmetres enllà, havia arribat al capdamunt del turó. Llavors s'havia assegut al voral, amb els peus en aquella cuneta més aviat soma, i s'havia tret les sabates. Al cap d'una mica havia sentit la remor del carro, i l'havia sentit una bona estona. I encabat se li havia ofert a la vista, avançant turó amunt.

El tracaleig sec i escardalenc de la fusta eixarreïda i del metall dejú de greix és lent i inexorable: un continu de cops i espetecs i xerrics que se succeeixen d'esma durant gairebé un quilòmetre i que tallen el silenci càlid, somort, perfumat d'olor de pins, d'aquell capvespre d'agost. Tot i que les mules caminen en una mena d'hipnosi rítmica i infatigable, el carro no sembla que es mogui gaire de lloc. Amb el seu avanç infinitesimal, sembla que estigui suspès en aquella distància intermèdia per sempre més i per sempre, com una perla arrossinada enfilada en el collaret rogenc que és el camí. Tant és així que en l'acte d'observar-lo la mirada perd el carro quan la vista i l'enteniment, mig somnolents, es mesclen i es confonen, com el camí mateix, amb aquell seguit de transicions plàcides i monòtones entre la nit i el dia, com un fil prèviament mesurat que es torna a enrotllar en un rodet. I així, finalment, com si vingués d'una dimensió irrellevant i insignificant més enllà de la distància mateixa, el rebombori arriba lent i inexorable i buit de significat, com si fos un espectre que transita mig quilòmetre per davant de la seva corporeïtat. «De tan lluny m'arriba a l'oïda, tan abans que a la vista», pensa la Lena. I ja es veu en marxa, dalt del carro de nou, mentre rumia:

Llavors serà com si recorregués mig quilòmetre dalt del carro abans i tot de pujar-hi, abans i tot que el carro hagi arribat aquí on jo m'espero, i quan el carro es torni a buidar de mi, avançarà encara mig quilòmetre més amb mi a dalt. La Lena s'espera, ara ja sense ni tan sols mirar el carro, mentre pel cap li passen d'esma tot de pensaments ràpids i lleugers, plens de cares i de veus anònimes: ¿Lucas Burch? ¿I dius que ja l'has buscat a Pocahontas? ¿Aquest camí? Aquest va cap a Springvale. No et moguis d'aquí. Ara aviat passarà un carro que et deixarà allà on vagi. I mentrestant va rumiant: «I si resulta que en Lucas Burch va de camí cap a Jefferson, jo aniré dalt del carro i li arribaré a l'oïda abans que a la vista. Sentirà el carro, però no ho sabrà. I així n'hi haurà una que li arribarà a l'oïda abans que a la vista. I llavors em veurà i li farà il·lusió. I llavors dos li arribaran a la vista abans que li vingui el record».

M I R M A N D A

Llum d'agost

William Faulkner

Traducció d'Esther Tallada

EDICIONS
DE
1984

Llum d'agost <https://www.edicions1984.cat/catalog/llum-dagost/>

© William Faulkner
© de la traducció: Esther Tallada
© Edicions de 1984